

บทที่ 6

การพัฒนาการเมืองกับการพัฒนาประเทศไทย

ประเมินผลก่อนการเรียนรู้

ท่านมีความรู้เรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. ความหมายของการพัฒนาการเมือง
2. สภาพปัญหาการเมืองไทย
3. การปฏิรูปการเมือง
4. วิธีการปฏิรูปทางการเมือง
5. อุปสรรคของการปฏิรูปทางการเมือง
6. ลักษณะสำคัญและปัญหาของการเมืองไทย
7. ความสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สาระสำคัญ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง
2. สภาพปัญหาการเมืองไทย เป็นปัญหาที่มีมานานจนทำให้บางครั้งการพัฒนาการเมืองต้องหยุดชะงักลงไป เช่น ปัญหาการใช้จ่ายเงิน การผูกขาดทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย การที่คนดีเข้าไปสู่การเมืองได้ยาก การทุจริตประพฤติมิชอบ การเผด็จการโดยระบอบรัฐสภาการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมือง เป็นต้น
3. จากปัญหาข้างต้นและข้อเรียกร้องจากประชาชนทำให้เกิดการปฏิรูปการเมืองเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบการเมืองทั้งระบบ
4. สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตยมากที่สุดคือการมีรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นกรอบที่ดีในการนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง และการพัฒนาการเมืองไทยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ศักยภาพมีความสามารถในการใช้อำนาจการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ หากระบบการเมืองที่ไม่มั่นคง การตัดสินใจในการริเริ่มนโยบายจะมึนน้อย

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากอ่านบทที่ 6 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายสภาพปัญหาการเมืองไทยในอดีตจนปัจจุบัน
2. อธิบายแนวคิดการปฏิรูปการเมือง วิธีการปฏิรูปการเมืองตลอดจนอุปสรรคของการปฏิรูปการเมือง
3. อธิบายที่มาของการพัฒนาการเมืองไทยจนถึงการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550

การพัฒนาการเมือง : ความหมาย

ลูเซียน ไพย์ (Lucian W. Pye)³¹ ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาการเมือง คือ การทำให้ระบบการเมืองเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ หากระบบการเมืองมีระดับการพัฒนาสูงจะส่งเสริมให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ

สภาพปัญหาทางการเมือง

ระบบการเมืองทำให้เกิดปัญหาทางการเมืองอย่างน้อย 8 ประการ ดังนี้

1. การใช้จ่ายเงิน เป็นที่ทราบกันดีว่าการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงบางกรณีอาจมีจำนวนมากเมื่อเทียบกับ ส.ส.หนึ่งคน เมื่อใช้เงินมากทำให้บารมีของผู้มีอำนาจสูงในการต่อรอง หรืออาจใช้เงินไปลงทุนกว่า ส.ส. มาอยู่ในกลุ่มของตนเพื่อเป็นฐานการต่อรองตำแหน่งภายหลังการเลือกตั้ง ดังนั้นแทนที่ประเทศไทยจะได้คนดีมีความสามารถเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎรหรือรัฐมนตรี ปัจจัยทางการเมืองกลายเป็นต้นเหตุให้การเมืองไม่มีคุณภาพ

2. การผูกขาดทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีคนเพียงไม่กี่คนที่กุมอำนาจทางการเมืองอยู่เบื้องหลัง โดยที่กฎหมายบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องใช้เงินในการเลือกตั้ง คนที่มีเงินมากเท่านั้นจึงจะตั้งพรรคการเมืองได้ สามารถดำเนินการทางการเมืองได้ และพรรคการเมืองจำนวนมากขาดโครงสร้างที่เป็นประชาธิปไตย ทำให้คนจำนวนไม่กี่คนกุมอำนาจพรรคการเมืองเช่นนี้อยู่ การเมืองจึงเป็นเรื่องของการผูกขาดโดยคนจำนวนน้อยเป็นการเมืองที่มีฐานแคบ

3. การที่คนดีมีความสามารถเข้าไปสู่การเมืองได้ยาก เพราะไม่มีความสามารถที่จะต่อสู้กับฐานการเงินของฝ่ายตรงกันข้าม ไม่อยู่ในฐานะที่จะเข้าไปสังกัดพรรคการเมืองที่มีอยู่ ไม่มีเงินที่จะต้องอุดหนุนพรรคการเมือง แม้จะมีผู้ที่คิดจะเล่นการเมืองโดยไม่สังกัดพรรคการเมืองโดยใช้ความสุจริต ความรู้ และความสามารถ แต่ก็ทำไม่ได้เพราะกฎหมายตัดสิทธิของปัจเจกบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งโดยต้องสังกัดพรรคการเมือง ข้อจำกัดนี้

6. การต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมือง และการไร้เสถียรภาพทางการเมืองในระบบรัฐสภาและองค์กรอิสระนั้นๆ มักมีฝ่ายการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นเรื่องที่มีการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ได้ง่าย เมื่อมีการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจมากเกินไป ทำให้เกิดการทำลายนักการเมืองอย่างรุนแรง ลักษณะการเมืองที่มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันภายในพรรคหรือระหว่างพรรคการเมือง ทำให้เกิดการไร้เสถียรภาพทางการเมือง รัฐบาลต้องล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอดไม่มีโอกาสได้แก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง สภาพการเมืองที่ไร้เสถียรภาพเช่นนี้เคยเกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส จนถึงสมัยนายพลเดอโกลเข้ามาแก้ไขรัฐธรรมนูญ ก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง ทำให้การเมืองจึงมีเสถียรภาพขึ้น

7. การขาดประสิทธิภาพทางการบริหารและนิติบัญญัติ เกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น การแย่งชิงอำนาจ การไม่ไว้วางใจกัน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันสูง การขาดกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส และขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพทำให้ขาดความไว้วางใจกัน การตัดสินใจโครงการใหญ่ๆ จึงเป็นไปได้ยาก เช่น การแก้ไขปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร หรือการมีระบบขนส่งมวลชนที่ดี ซึ่งควรมีการตัดสินใจมาช้านานแต่ไม่สามารถทำได้ทำได้ทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

ระบบการบริหารในปัจจุบันขาดการประสานงานที่ดี เมื่อเกิดปัญหาจึงแก้ไขได้ยาก เพราะต่างคนต่างทำ ทั้งๆ ที่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากระบบบริหารแล้วระบบนิติบัญญัติก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่นักการเมืองให้ความสนใจน้อย เพราะมัวแต่ไปสนใจเรื่องการบริหารเสียหมด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองพยายามที่จะยื่นญัตติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลซึ่งไม่มีในการตรวจสอบแต่อย่างใด ทำให้ระบบนิติบัญญัติจึงขาดประสิทธิภาพ

ปัญหาต่างๆ ข้างต้นเป็นปัญหาเชิงระบบไม่มีทางใดที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ นอกจากการปฏิรูปการเมืองเพื่อทำให้การเมืองเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ การปฏิรูปการเมือง (Political Reform) คือ การปรับปรุงแก้ไขปัญหาของระบบการเมืองทั้งระบบ ตลอดจนนักการเมืองต้องมีความสุจริต และเป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ลักษณะของการปฏิรูปทางการเมือง

1. การแก้ไขปัญหของระบบการเมืองต้องดำเนินการทั้งระบบไม่ใช่จุดใดจุดหนึ่ง และหามาตรการแก้ไขที่มีความสอดคล้องกัน

2. มีจุดมุ่งหมายสร้างความสุขจิตและประสิทธิภาพของการเมือง จัดปัญหาการทุจริต สร้างเสถียรภาพทางการเมืองและส่งเสริมประสิทธิภาพทางการเมือง

3. มีการยกร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในคราวเดียวกัน นอกจากนี้ระบบรัฐสภาของไทยยังเป็นระบบดั้งเดิมมักมองปัญหาที่ตัวบุคคลทำให้แก้ไขปัญหาที่แท้จริงไม่ได้ การปฏิรูปการเมืองตามแนวทางรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) จำเป็นที่ต้องเรียนรู้รากฐานที่สำคัญ ดังนี้³²

1. จุดเด่นที่เป็นลักษณะแข็งของระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ
2. ปัญหาที่เป็นจุดอ่อนของระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ
3. โอกาสที่ดีซึ่งประเทศของเราสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ

จุดแข็งและจุดอ่อนของระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของไทย

1. จุดเด่นที่เป็นจุดแข็ง

1.1 การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลัก เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติเป็นสัญลักษณ์ของสังคมไทยที่มีความภาคภูมิใจ

1.2 ชาติดไทยมีความเป็น "ชาติ" มากกว่าชาติอื่นๆ มีความเป็นเอกราช

1.3 มีศาสนาที่เป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจ

1.4 ศาสนาเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย

1.5 คนไทยมีความอดทน กตัญญู และรักอิสระ

1.6 คนไทยยอมรับ "อำนาจ" แม้จะไม่ค่อยมีวินัย

1.7 คนไทยปรับตัวได้เร็ว มีน้ำใจ

1.8 คนไทยยอมรับการเปลี่ยนแปลง ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากการริเริ่มขององค์กรที่ได้รับการยอมรับ

1.9 สังคมไทยและคนไทยมีความสามารถในการกลมเกลียวบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันด้านวัฒนธรรมให้สามารถเข้ามาอยู่ในสังคมไทยได้อย่างแนบเนียน

1.10 สังคมไทยเป็นสังคมเปิดที่ให้โอกาสคนที่มีความสามารถในการสร้างตัวให้ได้รับการยอมรับ และประสบความสำเร็จได้

³²กินพันธุ์ นาคะตะ, ก้าวสู่ สหัสวรรษใหม่ : บทเรียนการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : หจก.สหขายปลีกและการพิมพ์, 8 พ.ศ. 2544) หน้า 45.

จุดอ่อนของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย ได้แก่

1. จุดอ่อนที่มีผลโดยตรงต่อเสถียรภาพของระบบการเมือง

1.1 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง (15 ฉบับ ในเวลา 60 ปีเศษ) โดยมีหลักการที่เกี่ยวกับโครงสร้าง องค์การ กลไก และกระบวนการ

1.2 มีการทุจริต คอร์รัปชัน โดยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำ เพราะกฎหมายให้อำนาจดุลพินิจสูง ไม่มีระบบการตรวจสอบที่มีอิสระและประสิทธิภาพ จึงมีการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองสูง

1.3 การแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งบางครั้ง บางโอกาสจึงกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

1.4 ระบบการบังคับให้สังกัดพรรค พรรคคัดเลือกผู้สมัครเป็นตัวแทนมากกว่าหนึ่งในสามของ ส.ส.ทั้งประเทศ

1.5 สังคมไทยในชนบทยังขาดความจำเป็นพื้นฐาน ถูกละเลยจากส่วนกลาง ข้าราชการ ไม่ใช่ที่พึ่งอย่างแท้จริง เป็นเหตุให้การเมืองเข้าไปแทรกแซงเมื่อมีการเลือกตั้ง ประชาชนจะไปใช้สิทธิเลือกคนที่พึ่งได้

1.6 กลุ่มคนในเมืองมองว่าการซื้อขายเสียงในสังคมชนบทเป็นสิ่งที่ไม่ต้องและดูถูกผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกเข้ามาโดยการใช้เงินซื้อเสียงและขาดความศรัทธาในองค์กรการเมือง

1.7 องค์กรการเมืองทุกองค์กร ไม่สามารถตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายทั้งทางสังคม เศรษฐกิจได้ไม่ว่าในสังคมเมือง หรือชนบท

1.8 กฎหมายไทยส่วนใหญ่ทำให้ระบบการตัดสินใจทางการเมือง ระบบราชการ และข้าราชการมีอำนาจ ดุลพินิจที่กว้างขวาง เน้นสิทธิเด็ดขาดในทางการบริหารมากกว่า "หน้าที่" หรือ "ภารกิจ" ในการบริหารราชการให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

1.9 สังคมไทยนิยมการใช้ "อำนาจ" มากกว่าการใช้กฎหมายจึงมักจะมีการยุติข้อขัดแย้งแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยมากกว่าการใช้วิธีการตามกฎหมาย

1.10 มีการแตกแยกกันเองภายในกลุ่ม ขาดความร่วมมือ เมื่อมีความขัดแย้งจึงมีการกล่าวร้ายป้ายสี

1.11 การถ่ายทอดผ่านสื่อมักไม่ค่อยมีความชัดเจน บางครั้งการขัดแย้งทางความคิดกลายเป็นการสร้างความแตกแยก

2. จุดอ่อนที่มีผลต่อเสถียรภาพขององค์กรทางการเมือง

2.1 ระบบพรรคการเมืองยังไม่มีโครงสร้างที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง พรรคการเมืองอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลเพียงไม่กี่คน ทำให้การปกครองแบบรัฐสภาขาดประสิทธิภาพ

2.2 การตรวจสอบควบคุมระบบราชการ และถ่วงดุลของรัฐบาลยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ เช่น การริเริ่มเสนอกฎหมายโดยสภาผู้แทนราษฎรมีน้อยมาก เป็นต้น

2.3 บางครั้งนายกรัฐมนตรีไม่ใช้อำนาจเพราะถูกควบคุมโดยพรรคการเมืองของตนเองและพรรคร่วมรัฐบาลหลายพรรค

2.4 การทำงานในระบบราชการไม่ประสานกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งกันเอง หรือขัดแย้งกับนักการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

การปฏิรูปการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต้องได้รับการพัฒนาทั้งในระบบและคน สภาพปัญหาทางการเมือง ได้แก่ การใช้เงินเป็นใหญ่ในการซื้อสิทธิขายเสียง การผูกขาดอำนาจทางการเมือง การมีคนตีความรู้ความสามารถเข้าไปสู่อำนาจทางการเมืองได้ยาก การขาดประสิทธิภาพทางการบริหารและทางนิติบัญญัติ ความหมายของการปฏิรูปการเมือง คือ การปรับปรุงแก้ไข ปัญหาของระบบการเมืองทั้งระบบ เพื่อให้การเมืองในระบบมีความสุจริต และเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปทางการเมืองต้องแก้ไขปัญหาระบบการเมืองทั้งระบบ ไม่ใช่จุดใดจุดหนึ่งที่เกิดปัญหา มีจุดมุ่งหมายสร้างความสุจริต มีประสิทธิภาพทางการเมือง และส่งเสริมประสิทธิภาพองค์กรทางการเมือง นอกจากนี้ นักการเมืองและประชาชนจะต้องมีความเข้าใจในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญใหม่ที่มุ่งแก้ปัญหาระบบชาติอย่างแท้จริง

วิธีการปฏิรูปทางการเมือง³³

คือ การยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้น การปฏิรูปทางการเมืองตามแนวทางรัฐธรรมนูญ จะเกิดขึ้นได้ 5 กรณี ดังนี้

1. ผู้นำ หรือนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเห็นความสำคัญของการปฏิรูปทางการเมือง ไม่คำนึงถึงเรื่องส่วนตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

³³ อัมภางค์ ปาณิกบุตร, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา PS 706 สัมมนาปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารคณะรัฐศาสตร์, พ.ศ. 2542), หน้า 12.

2. เกิดวิกฤตการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
  3. ประชาชนจำนวนมากมีความเข้าใจและแสดงเจตนาสนับสนุนให้นักการเมืองทำการปฏิรูปการเมือง
  4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระบารมีแก้ไขวิกฤตการณ์
  5. การสร้างความเข้าใจในยุทธศาสตร์ทางการเมืองให้กับประชาชน
- อุปสรรคของการปฏิรูปทางการเมือง**

เป็นลักษณะที่สั่งสมของคนในระดับต่างๆ ของสังคมไทย สังเกตได้จาก “พฤติกรรมที่ไม่สนใจการเมือง” ที่แสดงออกมา เช่น ความเฉื่อยชา นิ่งเงียบ ไม่สนใจการเมือง พฤติกรรมดังกล่าวมีสาเหตุมาจาก

- คนไทยถูกปลูกฝังทางความคิดว่าการเมืองเป็นสิ่งเลวร้าย
- คนในสังคมเบื่อหน่ายในระบบการเมือง
- คนในสังคมไม่รู้ว่าการเมืองมีผลดีผลเสียอย่างไร
- ความด้อยโอกาสทางการศึกษาของคนในสังคม
- สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปสู่วิถีชีวิตที่มีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจสูง
- ระบบการศึกษาไม่ช่วยให้เกิดความตื่นตัวทางการเมือง

ลักษณะสำคัญและปัญหาของการเมืองไทย

1. การขาดระบบการเมืองที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวม

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มบุคคลที่ผลัดเปลี่ยนเข้ามามีอำนาจมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม³⁴

ประการแรก รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับร่างขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มผู้มีอำนาจในขณะนั้นเข้ามามีอำนาจในการปกครองประเทศ

ประการที่สอง การขาดความจริงใจในการพัฒนาสถาบันการเมืองให้เอื้ออำนวยต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

³⁴ ทินพันธุ์ นาคะตะ, เคยอ้างแล้ว, หน้า 19-23.

ประการที่สาม ชนชั้นปกครองส่วนมากยังไม่ยอมรับหลักความชอบธรรมในการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกเหนือจากการที่ประชาชนเองก็ยังยึดมั่นในความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองแบบดั้งเดิมอีกด้วย

ประการที่สี่ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ ต่างฝ่ายต่างแอบอ้างรูปแบบการปกครองเฉพาะกลุ่มของตนว่าเป็นประชาธิปไตย ทั้งที่ไม่ได้ยึดมั่นในหลักการ วิธีการ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบการปกครองเช่นนั้น บุคคลเหล่านี้ประชาธิปไตยหมายถึง การปกครองแบบใดก็ได้ขอให้กลุ่มตนมีอำนาจเท่านั้น

ประการที่ห้า ในทางปฏิบัติจริงประเทศไทยยังมีการปกครองแบบคณาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองโดยคนไม่กี่คน มีลักษณะเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มคนเหล่านั้นไม่ใช่ผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเป็นกลุ่มที่ได้เปรียบทางเศรษฐกิจ

ประการที่หก มีการร่วมมือกันแสวงหาประโยชน์ระหว่างผู้มีอำนาจทางการเมือง กับผู้ที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ต่างฝ่ายต่างร่วมมือกันเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเอง

2. ลักษณะความเป็นสถาบันและวัฒนธรรมทางการเมือง

ประการแรก การใช้ระบบรัฐสภาการเมืองไม่มีเสถียรภาพและความต่อเนื่อง เพราะประเทศไทยมีรูปแบบการเมืองแบบรัฐบาลผสม ไม่มีระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็งแบบสองพรรคที่ผลัดเปลี่ยนกันเป็นฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน

ประการที่สอง ระบบราชการไทยยังขาดความรับผิดชอบต่อประชาชนมีการขยายหน่วยงานเพื่อรองรับการเลื่อนตำแหน่งของบุคคลในหน่วยงานมากกว่าการให้ความสำคัญกับการบริการของประชาชน

ประการที่สาม พรรคการเมืองไทยยังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน พรรคยังยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ผู้นำพรรคมีบทบาทสูง เมื่อผู้นำพรรคไม่มีบทบาทในการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล สมาชิกพรรคจึงปรวนแปร ขาดวินัย ควบคุมยาก ทั้งนี้ส่วนใหญ่มักมองผลประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าความคิดที่จะทำงานเพื่อประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม แนวคิด และพฤติกรรมของบุคคลในสังคมต่างๆ ที่มีต่อระบบการเมือง รวมทั้งทัศนคติต่อบทบาททางการเมืองของบุคคลอื่น (ม.ร.ว.พฤษิธาน ชุมพล, 2539, หน้า 96)

3. ธุรกิจการเมือง

ลัทธิชาตินิยมที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มขึ้น และได้รับการฟื้นฟูในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทำให้คนต่างด้าวถูกจำกัดอาชีพไว้เพียงการเป็น

นักธุรกิจ ทำให้นักธุรกิจต้องประสานสัมพันธ์กับกลุ่มข้าราชการที่มีอำนาจ เพื่อคุ้มครองธุรกิจของตนเมื่อระบบการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลง กลุ่มธุรกิจการเมืองจึงเข้ามาแข่งขันในการเลือกตั้งโดยตรง อาจมีการใช้เงินซื้อเสียง เมื่อชนะการเลือกตั้งก็ใช้ตำแหน่งหน้าที่เอื้อประโยชน์ธุรกิจของตนมากยิ่งขึ้นจากโครงการต่างๆ ของรัฐ ทำให้การเมืองกลายเป็นแหล่งทำผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง มีการแบ่งปันผลประโยชน์กันทุกๆ ฝ่าย และทุกระดับ ผู้มีอำนาจจะได้รับผลประโยชน์เป็นค่าคอมมิชชั่นจากงบประมาณโครงการต่างๆ กรณีตัวอย่างรัฐบาลสมัยหนึ่งปล่อยให้ธุรกิจการเมืองเข้ามามีบทบาทในระบบการเมืองอย่างเห็นได้ชัด

จะเห็นได้ว่า สังคมไทยขาดระบบคุณธรรมในระบบการเมืองมากขึ้น เพราะการมุ่งเน้นเรื่องความเจริญทางวัตถุมากขึ้น ยอมรับในวัฒนธรรมการบริโภควัตถุนิยม และความฟุ้งเพื่อเกิดความโลภ แม้แต่วัดซึ่งเป็นที่ประกอบศาสนกิจ เมื่อเน้นการบริโภคจึงกลายเป็นแหล่งฟอกเงินไปด้วย ทำให้ขาดหลักคุณธรรมและจริยธรรมไปในที่สุด

การพัฒนาการเมืองไทย พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน

เหตุการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้น 3 เหตุการณ์ได้แก่ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดย ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรของการปฏิวัติ 2475 แผนพัฒนาเศรษฐกิจถูกเรียกว่าแผนคอมมิวนิสต์ โดยฝ่ายอนุรักษนิยมและนายปรีดิฯ ต้องเดินทางออกจากประเทศชั่วคราวเพื่อให้เหตุการณ์สงบลง

เหตุการณ์ที่สอง คือ มีการปฏิวัติซ้อนโดยพระองค์เจ้าบรมเทศ แต่การปฏิวัติล้มเหลว

เหตุการณ์ที่สาม คือ เดือนมีนาคม 2478 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จประพาสยุโรปได้ทรงสละราชสมบัติที่ประเทศอังกฤษ

และภายหลังจากนี้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นมากมาย และสิ่งที่เห็นได้ชัดคือข้อขัดแย้งเกิดขึ้นจริงๆ และมีการใช้กำลังของฝ่ายทหารบ้างในบางโอกาสการใช้กำลังทหารในการแก้ปัญหาความขัดแย้งแสดงให้เห็นถึงการขาดพัฒนาการเมือง หากจะค้นหาคำตอบว่าอะไรเป็นตัวแปรที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์คำตอบอาจเกี่ยวพันกันหลายแง่มุม อาจจะกล่าวว่าวัฒนธรรมทางการเมืองไทยไม่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตย

ระบบการเมืองยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

เพื่อที่จะทำลายวงจรอุบาทว์ดังกล่าว จอมพลสฤษดิ์ ๔ ได้ทำการรัฐประหารในปี 2500 และทิ้งช่วงไว้ 1 ปี ก็ทำการรัฐประหารอีกในปี 2501 และหลังจากนั้นก็มีการรวมอำนาจทางการเมืองแล้วก็ได้กุมอำนาจทั้งหมดไว้ โดยกุมตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดและเป็นผู้บัญชาการทหารบก นายกรัฐมนตรี และอธิบดีกรมตำรวจ การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ๔ เป็นระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ มาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักร ทำให้สามารถสั่งการสำคัญๆ ในลักษณะเด็ดขาด เช่น สามารถทำโทษบุคคลที่กระทำการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของชาติ หรือขัดต่อความสงบสุขของสังคมและศีลธรรมอันดี มีการประหารผู้กระทำความผิด เช่น ขายยาเสพติดเฮโรอีน ผู้ที่ลอบวางเพลิง และผู้ต้องสงสัย มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มีคนมากมายที่ถูกกักขังในฐานะเป็นอันธพาล

จอมพลสฤษดิ์ ๔ ได้ถูกกล่าวขานว่า เป็นผู้นำที่เข้มแข็งที่ได้รับความเคารพนับถือจากผู้นำทหารทั้งหลาย โดยได้เริ่มโครงการที่สำคัญคือ นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โครงการนี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลงเป็นแผนการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเริ่มจากแผน 6 ปี จอมพลสฤษดิ์ ๔ ได้ให้นักวิชาการวางแผนพัฒนา เป็นผู้ร่วมดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีการสร้างมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัดทางภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และทางใต้ ในขณะที่เดียวกัน การลงทุนของชาวต่างชาติก็ได้รับการสนับสนุนโดยการให้มีการยกเว้นภาษี และยังมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น เขื่อน ถนน ฯลฯ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ระบบการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ๔ ถูกเรียกว่าระบบฟอซูน ซึ่งเป็นระบบเผด็จการแบบฟอ โดยมีโครงสร้างของสังคม 3 ชั้น คือ รัฐบาล ราชการ และประชาชน สถาบันต่างๆ เช่น พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญนั้น จอมพลสฤษดิ์ ๔ ทำตามความเชื่อของตนเองโดยการแต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติด้วยเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ แต่เป็นที่เข้าใจว่าการร่างรัฐธรรมนูญจะกินเวลานาน เพื่อให้มีเวลาสำหรับโครงการพัฒนาแห่งชาติ แต่ไม่เคยแม้แต่กล่าวสัญญาเรื่องประชาธิปไตย สิ่งที่มีในใจก็คือการปกครองโดยผู้ที่มีเมตตา ซึ่งจะทำการทุกอย่างเพื่อความสุขและความอยู่ดีของประชาชน และการกระทำดังกล่าวก็เพียงพอในการที่จะสร้างความชอบธรรมของการครองอำนาจ อันที่จริงแล้ว สิ่งซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ๔ ต้องการก็คือการหยุดกระบวนการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเห็นว่าไร้ประโยชน์ เป็นปัญหาและเป็นกระบวนการที่อาจสร้างความไม่ราบรื่น ดังนั้นจึงมุ่งสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและ

ทางสังคม โครงการพัฒนาแห่งชาติของจอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้เห็นผลตามที่นักวางแผนคาด-
การณ์ไว้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้เซาะทำลายระบบการเมือง ผลนั้นได้ปรากฏในช่วงการ
ครองอำนาจของผู้สืบทอดจากจอมพลสฤษดิ์ ฯ ซึ่งได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพล
ประภาส จารุเสถียร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นก็คือการปฏิวัติตุลาคม เหตุการณ์นี้ถ้าจะเรียกอีก
อย่างหนึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ทางการเมืองของวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่ง
ในเหตุการณ์นี้รัฐบาลทหารแบบสฤษดิ์ซึ่งนำโดยจอมพลถนอมและจอมพลประภาส ก็ได้ถูก
โค่นล้มโดยการลุกฮือของมวลชนประมาณห้าแสนคน เหตุการณ์นี้จึงมีผลต่อมีการเมืองไทย
ในอนาคต

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 และรัฐประหารวันที่ 6 ตุลาคม 2519

การลุกฮือในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งทำให้รัฐบาลทหารของจอมพลถนอม
กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ถูกโค่นล้มโดยการเดินขบวนที่นำโดยนิสิตนักศึกษา
และนักเรียน ซึ่งทำให้เกิดการยิงกันโดยที่มีผู้ถูกยิงตายประมาณร้อยคนและอีกจำนวนหนึ่ง
ก็บาดเจ็บ เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์หลังเลือดทางการเมืองครั้งแรกหลัง พ.ศ. 2500
เป็นการแสดงการสิ้นสุดของรัฐบาลทหาร ซึ่งได้ครองอำนาจมาเป็นเวลา 15 ปี นับตั้งแต่ปี
2501 ซึ่งนับตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ฯ ยึดอำนาจในการรัฐประหารครั้งที่ 2 เหตุผลที่ทำให้
เกิดการลุกฮือของ 14 ตุลาคม 2516 นั้นมีหลายประการ

เหตุผลประการแรก คือ การแตกแยกกันในหมู่ผู้ครองอำนาจ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบ
ด้วยทหาร หลังจากมรณกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ฯ การแบ่งแยกและการก้าวท้าวในเขต
อำนาจของทหารกลุ่มอื่น ซึ่งกระทำโดยพันเอกณรงค์ กิตติขจร (บุตรชายของจอมพลถนอม
และบุตรเขยของจอมพลประภาส ผู้ซึ่งเป็นรองเลขาธิการ ก.ค.ป.) อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่
จะทำให้เข้าใจเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่ง
เกิดขึ้นเนื่องจากนโยบายพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ฯ และพวก นโยบายขั้นพื้นฐาน
ของจอมพลสฤษดิ์ ฯ เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง คือ การตรึงโครงสร้างทางการเมืองไว้
ในขณะที่การพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม (การศึกษา) ได้รับความเอาใจใส่ แต่ใน
ขณะที่นโยบายพัฒนาประเทศเริ่มส่งผลก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ใน
สภาวะแวดล้อมซึ่งทำให้ระบบการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ฯ ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่
สิ่งที่เห็นได้ชัดการใช้เป็นเวลา 4 ปี หลังจากนั้นก็จะเป็นประชาธิปไตยเต็มใบขึ้น โดยจะมีการ

เปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น ข้าราชการประจำและทหารดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำ และในขณะเดียวกันจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยไม่ได้ ถ้าข้าราชการเหล่านี้เลือกที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องลาออกจากตำแหน่งทางราชการ จะมีการลดอำนาจวุฒิสภาซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้ทหารบางพวกพยายามเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ โดยอ้างเหตุผลที่ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่เปิดทางให้ข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน ซึ่งมีความรู้ความสามารถเข้าไปรับใช้ทางการเมือง ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมกับประเทศไทย ถึงแม้ว่าความพยายามที่จะแก้รัฐธรรมนูญได้ประสบความสำเร็จหลายครั้ง แต่ก็เป็นเรื่องที่จะสร้างความไม่สงบทางการเมืองที่จะเป็นปัญหาทางการเมืองไทยต่อไป

ประการที่สอง ประชาธิปไตยแบบครึ่งใบสะท้อนให้เห็นถึงการมองการเมืองในลักษณะมองความเป็นจริงในประเด็นของการสร้างสถาบัน อันที่จริงเป็นการผสมของเก่าและของใหม่ เป็นที่ทราบกันในหมู่ผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองไทยว่า ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงมากมายทางสังคม ก็ตาม แต่โครงสร้างทางอำนาจและสถาบันทางสังคมก็ยังเกือบจะเหมือนเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับทหารและข้าราชการพลเรือน กลุ่มผู้นำเหล่านี้จะยังคงมีบทบาทสำคัญต่อไปในทางการเมืองไทยเหตุผลมี 4 ประการ ได้แก่

1. ประเทศไทยไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้น การที่ไม่เคยถูกต่างชาติปกครองทำให้ผู้นำสามารถรักษาอำนาจและฐานะไว้ได้ ซึ่งต่างจากสังคมซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้น ซึ่งการปกครองของอาณานิคม ได้ทำลายฐานอำนาจของผู้นำเก่าจะโดยวิธีหรือรูปแบบใดก็ตาม

2. ประเทศไทยไม่เคยประสบกับการปฏิวัติดังเช่นในสหภาพโซเวียตหรือสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทำลายระบบต่างๆ ทางสังคม โดยมีการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกแผ่นดิน ดังนั้นจึงทำลายผู้นำเก่าไปด้วย

3. ประเทศไทยไม่เคยถูกให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาโดยต่างชาติ เช่น ประเทศเยอรมนีหรือประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

4. ประการสุดท้าย ประเทศไทยมิได้ถูกสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทบมากนัก ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางสภาวะสงครามหรือสถาบัน อันที่จริงประเทศไทยได้รอดพ้นจากภัยสงครามโดยที่มีความเสียหายน้อยมาก ดังนั้นโครงสร้างทางอำนาจและฐานะของผู้นำก็ยังคงไว้เหมือนเดิมตลอดมา ผู้นำกลุ่มนี้เป็นพวกที่ระบบการเมืองจะต้องรับเข้าไป มิฉะนั้นพวกนี้จะหาทางแสดงตัวเองและเรียกร้องสิทธิที่จะมีตำแหน่งในโครงสร้างของอำนาจ กลุ่มผู้นำนี้คือกลุ่มอำนาจเก่าดังที่กล่าวมาแล้ว

แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง มีคนกลุ่มใหญ่ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เช่นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากนโยบายพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ๙ และกลุ่มที่สืบทอดอำนาจต่อมาดังกล่าวมาแล้ว กลุ่มพลังทางสังคมกลุ่มใหม่นี้ประกอบด้วยนักธุรกิจอิมพอร์ต - เอกซ์พอร์ต นายธนาคารและนายทุนนักอุตสาหกรรม และนักบริหารชั้นกลาง นอกจากนี้ยังมีการก่อตัวของสหภาพแรงงาน โดยคนงานตามโรงงาน และคนงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งพวกนี้ก็มีการเรียกร้องมากขึ้นเรื่อย ๆ

พลังทางสังคมเหล่านี้จะต้องประสานกับระบบทางการเมือง ด้วยเหตุนี้จึงควรจะมีการสร้างกลไกที่จะประสานของเก่าและของใหม่ได้ ระบบทางการเมืองที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงมากที่สุดสร้างขึ้นมาก็คือสิ่งที่เรียกว่าประชาธิปไตยครึ่งใบ³⁵ ระบบดังกล่าวทำให้สามารถเลือกนายกรัฐมนตรี ผู้ซึ่งไม่จำเป็นต้องลงไปแข่งกับคนอื่นในการเลือกตั้งทั่วไป เทาที่ผ่านมามีอดีตนายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ต่างก็เป็นทหารทั้งคู่ เข้ากับวัฒนธรรมและค่านิยมเก่าของสังคมไทยพอดี โดยการมีผู้มีอำนาจมาครองตำแหน่งและบุคคลเหล่านี้ได้อำนาจโดยการรับเชิญ ในขณะที่เดียวกันวุฒิสมาชิกส่วนใหญ่ก็เป็นนายทหารที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อเป็นการแบ่งแยกอำนาจและเพื่อเอาใจกลุ่มคนหลายกลุ่มที่ต้องการอำนาจและศักดิ์ศรี ในสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีการให้รางวัลทางการเมืองเพื่อซื้อตัวพวกที่อาจจะก่อปัญหาทางการเมืองให้กับรัฐบาล ดังนั้น จึงเป็นการจัดการที่เหมาะสมที่จะทำให้พวกมีอำนาจมาก่อน คือ ข้าราชการและทหาร และพวกมีอำนาจใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ที่ขึ้นมาใหม่ พอสมควรพัฒนาการใหม่ในช่วงของประชาธิปไตยครึ่งใบ

ตั้งแต่สมัยต้น ๆ ของรัฐบาลเปรมในปี 2522 และในเวลาต่อมาได้มีพัฒนาการที่สำคัญ ๆ เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดขึ้นพัฒนาการเหล่านี้มีผลสำคัญทางการเมืองต่ออนาคตการเมืองไทย พัฒนาการเหล่านี้ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นของธุรกิจใวงการเมือง ดังที่กล่าวมาแล้ว อันนี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเกิดจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และผู้สืบทอด และได้รับการต่อเนื่องหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ แต่สิ่งที่เห็นได้มากกว่านั้น

³⁵ลิขิต ชีรเวทิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2540), หน้า 215.

ก็คือ การเกิดขึ้นของธุรกิจใหม่ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการที่เข้าไปในระบบการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจตน การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้นำใหม่เหล่านี้บ่อยครั้งที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ผู้นำเก่า

ประการที่สอง ไม่ทราบว่าเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจซึ่งทำให้สังคมไทยซับซ้อนขึ้น หรือเป็นเหตุการณ์นองเลือดสองครั้ง คือ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่ทำให้คนไทยตื่นตัวและเรียนรู้ว่าสังคมไทยไม่สามารถทนต่อเหตุการณ์กบฏยุคอย่างนี้ได้ และไม่ควรปล่อยให้เกิดขึ้นอีกโดยปราศจากการต่อต้าน นอกจากนั้นการแตกแยกของทหารเนื่องจาก การขัดแย้งกันเป็นกลุ่มๆ เพื่อแย่งอำนาจ ผลก็คือการยึดอำนาจด้วยการรัฐประหารนั้นได้กระทำกันยากขึ้นทุกที รัฐประหารที่ล้มเหลวของพลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 และการพยายามทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 ซึ่งจบลงด้วยความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงซึ่งก็ล้มเหลวอีก และทำให้การใช้รัฐประหารเพื่อเป็นวิธีสุดท้ายในการยึดอำนาจ และกลายเป็นวิธีที่คนหลีกเลี่ยง อันที่จริงแล้วการพยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อเร็วๆ นี้ โดยการใช้ความกดดันทางการเมืองซึ่งไม่ได้ผล ทั้งที่ได้มีการพยายามทำให้เกิดผลดังกล่าว ทั้งหมดนี้เพียงพอเพื่อยืนยันความยากลำบากในการที่จะยึดอำนาจแบบเก่า เหตุการณ์ปัจจุบันได้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความแตกแยกมีมากเกินไปจนรวมไม่ติด ความเป็นอันเดียวกันเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่จะทำการรัฐประหารอย่างสงบดังที่เกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้งในอดีต ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความล้มเหลว ซึ่งทำให้เกิดดุลยภาพทางการเมืองถึงแม้ว่าจะเป็นภาพลวงตากก็ตาม

ประการที่สาม วัฒนธรรมและกระบวนการของนักการเมืองไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงและมีความสูงงอมมากขึ้นมีการออมชอมมากขึ้นในกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง วิธีการประท้วงก็น่าสยบยิ่งขึ้น ส่วนนักการเมืองนั้นเนื่องจากจำต้องเล็งผลปฏิบัติมากขึ้นก็ได้เรียนรู้ในการที่จะประนีประนอม ดังนั้นพวกนักการเมืองจึงได้เสี่ยงการข่มขู่พวกทหารและทำให้ทหารไม่พอใจ ในแง่หนึ่ง อันนี้เป็นการทำเพื่อตัวเองเพราะเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของตัวเอง เพราะถ้านักการเมืองทำให้ทหารไม่พอใจก็จะมีแต่สร้างปัญหาทางการเมืองโดยไม่จำเป็น รวมทั้งเริ่มมีนายทหารใหม่ๆ ที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นด้วย

ประการที่สี่ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งสร้างปัญหาให้รัฐบาลไทยเป็นเวลาหลายสิบปี ได้รับการปราบปรามอย่างฉะฉาน โดยรัฐบาลซึ่งฉวยโอกาสในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทาง

การเมืองใช้วิธีการรณรงค์ใหม่ที่ได้ผล การดำเนินการนี้เกิดขึ้นโดยคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรี คือการรณรงค์ทางการเมืองเพื่อตั้งให้คอมมิวนิสต์และพวกที่สนับสนุน ซึ่งมีไม่น้อยที่เป็นนักศึกษาที่หนีเข้าป่าหลังรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 ให้มอบตัวต่อเจ้าหน้าที่ ความสำเร็จของคำสั่งนี้บวกกับจุดอ่อน ที่มีอยู่ของคอมมิวนิสต์ในช่วงนั้นทำให้ประสบความสำเร็จในการปราบปราม ดังนั้นปัญหาทางการเมืองจึงเปลี่ยนทิศทางไปยังปัญหาเศรษฐกิจและการขัดแย้งทางรัฐธรรมนูญในแง่หนึ่งพัฒนาการของเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดสถานการณ์ซึ่งพลวัตทางการเมืองได้เปลี่ยนไปเป็นการขัดแย้งภายในประเทศ

การพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยครั้งโบ ซึ่งได้ฟื้นฝาคำพยายามทำรัฐประหารสองครั้ง คือ 1 เมษายน 2524 และ 9 กันยายน 2528 โดยมีนายกรัฐมนตรีสามท่านคือ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์, พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต้องชะงักงันโดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และหลังจากนั้นประมาณหนึ่งปี ก็เกิดเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" ระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 ทำให้กระบวนการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยขาดความต่อเนื่อง ซึ่งทั้งหมดนี้มีปัญหาที่เกิดจากโครงสร้าง การปฏิวัติที่เกิดขึ้นในสมัยพลเอกชาติชายนั้นได้ปฏิวัติโดยกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า "คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" ซึ่งได้ให้เหตุผลของการปฏิวัติไว้ 5 ประการ คือ

1. มีการทุจริตคอร์รัปชันในบรรดารัฐมนตรีร่วมรัฐบาลอย่างกว้างขวาง
2. ข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ
3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา
4. มีการพยายามทำลายสถาบันทหาร
5. บิดเบือนคดีวันลอบสังหารซึ่งมีจุดมุ่งหมายล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

หลังจากนั้น รสช. ได้เลือก นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และได้มีการแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้น 20 คน เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผู้มีทรัพย์สินมีพฤติกรรมการร่ำรวยผิดปกติ โดยมีอดีตรัฐมนตรีถูกประกาศชื่อเป็นผู้อยู่ในข่ายสงสัย นายอานันท์ ปันยารชุน ไม่ยอมอยู่ใต้อาณัติของทหาร แต่การบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลเกิดข้อขัดแย้งระหว่าง รสช. นอกเหนือจากประเด็นการแปรรูปนิติรัฐธรรมนูญฉบับร่างโดยคณะกรรมการร่างชุดแรก 20 คน โดยคณะ

กรรมการสามัญ 25 คน ได้นำไปสู่ความขัดแย้งอย่างหนักโดยเฉพาะบทเฉพาะการที่เปิดช่องให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ อำนาจของวุฒิสมาชิก การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และตัวนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตำแหน่งประธานรัฐสภา เขตการเลือกตั้ง คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ และผู้ตรวจการรัฐสภา

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญก็ยกเลิกธรรมนูญการปกครองชั่วคราว และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 22 มีนาคม 2535 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีการตั้งองค์กรกลางควบคุมการเลือกตั้งขึ้นเพื่อดูแลความเรียบร้อยด้วย ทันทีที่เลือกตั้งเสร็จก็มีการประชุมประกาศการแต่งตั้งนายณรงค์ วงศ์วรรณ แต่มีกระแสต่อต้านเพราะมีกระแสว่าไปพัวพันกับธุรกิจไม่ชอบมาพากล จนสหรัฐอเมริกาเร่งตราเข้าเมือง ผลสุดท้ายประกาศให้พลเอกสุจินดา คราประยูรเป็นนายกรัฐมนตรี จนมีคำกล่าว "เสียสัตย์เพื่อชาติ" แต่ก็ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงขึ้น โดยเริ่มจากการอดอาหารของ ร.ต.ฉลาต วรรณิตร เพื่อเรียกร้องให้พลเอกสุจินดา ลาออกจากตำแหน่ง การประท้วงลุกลามขึ้นจนผู้ประท้วงมีจำนวนเป็นแสน

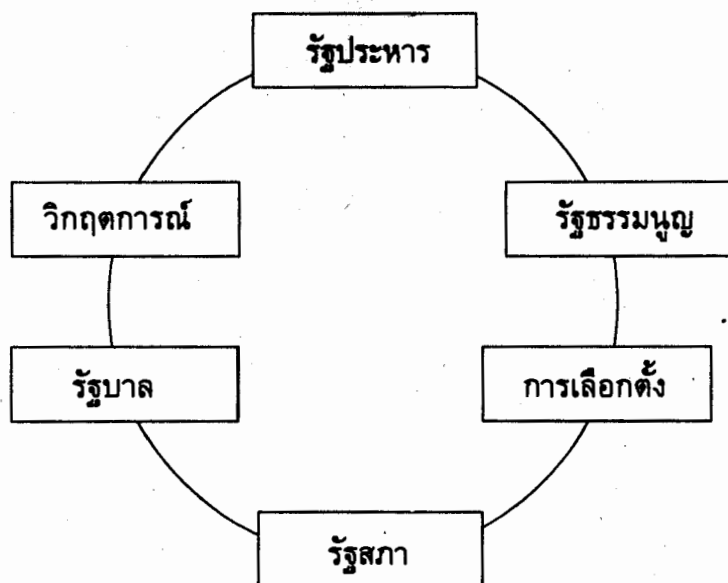
ผลที่สุดการประท้วงเรียกร้องของประชาชนนำไปสู่การปะทะกับกำลังของเจ้าหน้าที่ทำให้เกิดการใช้กำลังเข้าปราบปรามประชาชน เหตุการณ์สงบลงโดยพระบารมีปกเกล้าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในคืนวันที่ 20 พฤษภาคม 2535

ต่อมาพลเอกสุจินดา คราประยูร ก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนายอานันท์ ได้ประกาศยุบสภา และกำหนดการเลือกตั้งทั่วไป และเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" ก็ถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักถึงการพัฒนาทางการเมืองในทางประชาธิปไตยมากขึ้น และมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยพรรคการเมืองต่างๆ ได้ใช้การปฏิรูปการเมืองมาหาเสียง

มีนักวิชาการจำนวนมากให้ข้อสังเกตว่า เหตุที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองนั้นมีผลมาจากเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" รวมทั้งมีความเบื่อหน่ายการเมืองแบบเก่าและเบื่อวงจรอุบาทว์ทางการเมือง

วงจรอุบาทว์ของการเมืองไทย³⁶

หลังจากมีการเลือกตั้งทำให้การพัฒนาทางการเมืองมีลักษณะที่ก้าวหน้ามากขึ้น และในที่สุดการปฏิรูปการเมืองจึงเกิดขึ้นในสมัย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งเป็นความหวังในการปฏิรูปการเมืองไทย การเมืองไทยเริ่มที่จะดำเนินไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น หลังจากตกอยู่ภายใต้กระแสพลังอำนาจเดิมๆ ที่ครองอำนาจมานาน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น หลังจากมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย และมีสภาร่างรัฐธรรมนูญ และประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับในเวลาต่อมา

แต่อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้ดีและครอบคลุมเพียงใด แต่ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้ก็ไม่เกิดประโยชน์ จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทุกฉบับของไทยหลายบทบัญญัติที่ถูกละเลย หรือมิได้นำมาใช้ หรือไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นต้นว่าบทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพชาวไทย และบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ในเรื่องการปกครองท้องถิ่นรวมทั้งการคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่ง

³⁶ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ข้อมูลพื้นฐานกึ่งศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2535), หน้า 19.

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540³⁷ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยไว้มากดั่งที่ได้กล่าวไว้แล้ว แต่สิทธิเสรีภาพเหล่านั้นบางส่วนไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ตัวอย่างเช่น สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” แต่ในความเป็นจริงแล้วบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยและมีฐานะทางสังคมสูง จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายมากกว่าบุคคลที่มีฐานะยากจน หรือบทบัญญัติที่ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับการแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันควร” แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วเรื่องราวร้องทุกข์ที่เสนอไป เช่น การร้องเรียนข้าราชการทุจริต อาจไม่ได้รับคำตอบหรือได้รับคำตอบอย่างล่าช้า ไม่มีผลอะไร เพราะหน่วยงานที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ส่วนใหญ่จะปกป้องช่วยเหลือข้าราชการในหน่วยงานของตนมากกว่าที่ประชาชนร้องทุกข์ แม้กระทั่งการที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารในครอบครองของหน่วยงานราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น” และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 แล้วก็ตาม เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าองค์กรของรัฐหรือข้าราชการประจำซึ่งมีส่วนสำคัญในการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหรือไม่เพียงใด เพราะตามสภาพความเป็นจริงแล้วยังประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้ข้าราชการประจำต้องสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ของตนมากขึ้นเป็นเงาตามตัว เหตุการณ์จะยิ่งหนักขึ้น โดยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะเป็นเพียงความฝันและนำไปปฏิบัติจริงได้ยาก ถ้านักการเมืองและผู้บังคับบัญชาของข้าราชการประจำไม่เอาใจใส่ในการควบคุมดูแลข้าราชการประจำให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการบางประการเพื่อช่วยให้องค์กรของรัฐและข้าราชการประจำ นำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป

ควรเร่งปฏิรูประบบราชการ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ข้าราชการประจำไม่อาจปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้อย่างจริงจัง เพราะระบบราชการเป็นระบบที่เอื้ออำนวยต่อประชาชนส่วนรวม ที่สำคัญคือเป็นระบบที่รวมอำนาจไว้ที่รัฐบาลในสวนกลาง และเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ข้าราชการกระทำตัวเป็นนายประชาชนติดมืออยู่ในตำแหน่งและยศถาบรรดาศักดิ์

³⁷อ้างอิงไว้ก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550.

จนเกินเหตุ แทนที่จะเป็นผู้ให้บริการต่อประชาชนแต่ที่นายินดีที่รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 นอกจากมีบทบัญญัติที่ปฏิรูปการเมืองแล้ว ยังมีบทบัญญัติที่ปฏิรูประบบการบริหารราชการอีกด้วย เช่นนี้จึงควรเร่งรีบปฏิรูประบบราชการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เช่น การกระจายอำนาจ และการตรวจสอบทุกระดับ

นักการเมืองและข้าราชการประจำระดับสูง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการประจำควรประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะการให้สัมภาษณ์หรือกล่าวอ้างถึงรัฐธรรมนูญในทิศทางที่สนับสนุนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง

ควรยกย่องและสนับสนุนคนดีพร้อมทั้งสนับสนุนให้เข้าสู่ตำแหน่งสำคัญๆ ของประเทศ คนดีนั้นหมายถึงผู้ที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม อันมิใช่ลักษณะของคนเรียนเก่งทำงานเก่ง มีความรู้ความสามารถ แต่เห็นแก่ตัว และไม่มีจิตสำนึกในการเสียสละเพื่อส่วนรวม แต่คนดีควรเป็นผู้มีจิตสำนึกหรือมีอุดมการณ์ที่ดีเพื่อส่วนรวม เสียสละซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ และประชาชนยอมรับอย่างต่อเนื่อง โดยสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในสวนนี้ด้วยการประชาสัมพันธ์คนดีดังกล่าว เพราะปัจจุบันมีคนดีอีกเป็นจำนวนมากแต่ประชาชนไม่รู้จักและยังไม่มีข้อมูลมากเพียงพอที่จะทำให้เกิดความศรัทธา นอกจากนั้นประชาชนและผู้มีอำนาจแต่งตั้งควรสนับสนุนคนดีดังกล่าวเข้าสู่สำคัญๆ ของประเทศ ซึ่งมีใช้เพียงแต่ตำแหน่งทางด้านการเมืองเท่านั้น แต่ควรสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งของข้าราชการประจำซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อย่างมากด้วย เช่น ในตำแหน่งผู้บังคับบัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมสรรพากร อธิบดีกรมสรรพสามิต อธิบดีกรมศุลกากร ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้ตรวจการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตลอดจนตำแหน่งผู้บัญชาการเหล่าทัพ เป็นต้น หากคนดีได้เข้าไปอยู่ในตำแหน่งสำคัญแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติราชการเพื่อส่วนรวม ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง เข้าทำนอง “ถ้าหัวไม่กระดิกหางก็ไม่ส่าย” ซึ่งหมายความว่า การทุจริตเกิดได้ยากพอสมควร ถ้าหัวหน้าผู้บังคับบัญชาไม่แก้งวางเฉยหรือรู้เห็นเป็นใจด้วย โดยผู้บังคับบัญชาจะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้และควรยึดหลักการที่ว่า “ไม่มีลูกน้องเลว มีแต่หัวหน้าไม่ดี”

เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนและให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้น ควรจัดตั้ง “ศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านรัฐธรรมนูญ”

ซึ่งอาจเป็นองค์กรของรัฐหรือองค์กรของภาคเอกชนที่ประกอบด้วยบุคลากรที่ประชาชนศรัทธาและเชื่อถือได้ ศูนย์ดังกล่าวทำหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้คำปรึกษาคำแนะนำ เป็นสื่อกลาง หรือเป็นผู้ประสานงานให้กับผู้ร้องเรียนหน่วยงานของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ โดยประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และรัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง เช่น เมื่อมีผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรง หรือผู้เสียหายทางอ้อมซึ่งเป็นสื่อกลางในการนำเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้เสียหายส่งไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยหน้าที่ของศูนย์ดังกล่าวนั้นคล้ายกับหน้าที่ของทนายความหรือศูนย์ปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมายฟรี มาตรการหรือข้อเสนอแนะเช่นนี้ จะมีส่วนช่วยให้หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้ความรอบคอบและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มิฉะนั้นอาจถูกผู้เสียหายโดยตรงหรือประชาชนทั่วไปร้องเรียนได้ง่าย ยิ่งกว่านั้นการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญจะไม่จำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะผู้มีการศึกษาและมีเงินที่เป็นผู้เสียหายเท่านั้น แต่ประชาชนหรือชาวบ้านธรรมดาที่ขาดการศึกษาและยากจนสามารถใช้สิทธิร้องเรียนได้ง่ายขึ้น

ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งคอยรับเรื่องร้องทุกข์เป็นการเฉพาะ สำหรับกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางแห่งออกกฎระเบียบภายในที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้วนำมาใช้บังคับแก่ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ เช่น ออกระเบียบภายในมาเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งของตนเองหรือพวกพ้องเป็นการเฉพาะ หรือออกระเบียบภายในเพื่อขัดขวางสกัดกันบุคคลอื่นที่มีใช้พวกพ้องของตน พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเริ่มทำการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบภายในกฎระเบียบดังกล่าวให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ควรพัฒนารัฐสภาให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็งสถาบันหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจกระทำได้โดยสนับสนุนให้รัฐสภามีองค์กรสนับสนุนการทำงานของรัฐสภาเองมากขึ้น เช่น มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร มีสำนักงานของรัฐสภาในจังหวัดต่างๆ มีสำนักงานของพรรคการเมืองต่างๆ ในรัฐสภา ในต่างจังหวัด และ/หรือ การมีสำนักงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ณ เขตเลือกตั้ง รวมทั้งมีการศึกษาวิจัยถึงการทำงานและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุดต่างๆ เปรียบเทียบกับต่างประเทศด้วย

ไทยเป็นประเทศที่ใช้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ในการปกครองประเทศ เห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับเป็นจำนวนมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ากฎหมายที่

บัญญัติออกมาเป็นจำนวนมากนั้นไม่อาจบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการละเลยหรือละเมิดกฎหมายอยู่เสมอ ถึงกับมีคำกล่าวจากชาวต่างชาติบางคนว่า Thailand, Land of Laws but Disorder ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) อย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง วิธีการหนึ่ง ที่ควรทำคือลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายทุกอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองอยู่ในระดับใด

ย้อนไปในอดีต ประเทศไทยมีขั้นตอนการพัฒนาหลายด้าน เห็นได้จากแผนพัฒนาประเทศของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จากนั้นจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม (Social Development) หรือการพัฒนาคน (Human Development) ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะการให้การศึกษาและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของคน เพื่อให้คนมีคุณภาพ แต่ยังไม่เป็นการเพียงพอ คนหรือประชาชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทางด้านจิตสำนึกหรือจิตใจของประชาชนในชาติ (People Consciousness Development) การพัฒนาหรือปฏิรูปดังกล่าวนี้มีความหมายที่กว้างขวางมาก เช่น ครอบคลุมเรื่องความรักและหวงแหนสถาบันหลักของชาติ รักและหวงแหนชุมชน เสียสละเพื่อส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรและมีคุณธรรม แต่ควรเน้นหนักในเรื่องการส่งเสริมและกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนทั่วไปต้องกล้าต่อสู้เรียกร้อง กล้าร้องเรียนและร้องทุกข์เมื่อพบเห็นเรื่องไม่เป็นธรรมหรือสิ่งผิดกฎหมายดังเช่นกระทำในลักษณะที่เรียกว่า ทำให้เรื่องดัง (Make it Loud) เพื่อให้สังคมได้รับทราบเรื่องดังกล่าวโดยทั่วกันแทนที่จะทำให้เรื่องเงียบ ซึ่งเป็นลักษณะของการช่วยกันปกปิดมิให้สังคมได้รับรู้เรื่องที่ไม่เป็นธรรมหรือผิดกฎหมาย ลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต แม้บางส่วนจะขัดกับวัฒนธรรมของสังคมไทยโดยเฉพาะในส่วนที่ไม่สนับสนุนให้ประชาชนกล้าแสดงออกหรือกล้าเรียกร้องและต้องการให้ประชาชนบังเกิดผลในทางปฏิบัติ ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร้องเรียนหรือร้องทุกข์ได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว และประหยัด เป็นที่น่ายินดีว่ารัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดได้หลายช่องทาง โดยประชาชนไม่เพียงแต่สามารถร้องเรียนผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เท่านั้น แต่รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้มีองค์กรของรัฐหลายองค์กรที่ช่วยปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนอีกด้วย เช่น ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้ปัจจุบันบางองค์กรยังไม่อาจดำเนินการได้ แต่เป็นที่คาดหวังกันอย่างสูงว่าภายในเวลา 2 ปี นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้ องค์กรดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นได้ตามกำหนดเวลาของรัฐธรรมนูญ แต่ขณะนี้ก็มีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่นในเรื่องเกี่ยวกับศาลปกครองซึ่งยังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน (วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542) ซึ่งยังไม่สามารถที่จะมีคณะกรรมการศาลปกครองได้ทั้งๆ ที่รัฐธรรมนูญได้ประกาศใช้มาเกิน 2 ปี

รัฐธรรมนูญเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปทางการเมือง ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ไม่มีพื้นฐานมากเพียงพอที่จะรองรับรัฐธรรมนูญได้แล้ว บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก็มิอาจบังเกิดประโยชน์เต็มที่ ฉะนั้น ประชาชนจึงควรได้รับการพัฒนาควบคู่ไปกับการปฏิรูปดังกล่าวด้วยสำหรับแนวการพัฒนาประชาชนที่สำคัญ เช่น

1. ควรปลูกฝังและสนับสนุนให้ประชาชนยอมรับนับถือรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติ โดยปลูกฝังอย่างต่อเนื่องผ่านทางกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เป็นต้นว่า กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2. ควรพัฒนาประชาชนในชาติทุกระดับให้มีจิตสำนึก จิตใจ อุดมการณ์ที่เป็นประชาธิปไตย โดยนับแต่ระดับครอบครัวถึงระดับชาติ พร้อมกับฝึกปฏิบัติหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ประชาชนควรตระหนักอยู่เสมอว่า การคำนึงถึงและอ้างถึงสิทธิและเสรีภาพอย่างเดียวไม่เป็นการสมควรให้ความสำคัญกับหน้าที่และความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย

4. เท่าที่ผ่านมาประชาชนได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนเรื่อง "การมีส่วนร่วม" และ "การแสดงความคิดเห็น" แต่หลายหรือเคยได้รับการปลูกฝังน้อยมากในเรื่อง "การหาข้อยุติ" ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากเช่นกัน ผลของการปลูกฝังเช่นนี้ทำให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมกล้าแสดงความคิดเห็นกันอย่างมาก โดยไม่ได้คำนึงถึงการหาข้อยุติ หรือหาข้อยุติที่ชัดเจนไม่ได้ ดังนั้น ประชาชนจึงควรให้ความสนใจกับการหาข้อยุติที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยและไม่เพียงแต่ได้ข้อยุติเท่านั้น แต่ควรคิดต่อไปด้วยว่า "ข้อยุติที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นจะต้องนำไปใช้ปฏิบัติได้ด้วย" การให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวนี้จะช่วยพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการปกครองและรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย

5. ควรวรณรงค์และปลุกฝังประชาชนให้ตระหนักและพยายามยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติว่าบุคคลที่มียศถาบรรดาศักดิ์เท่านั้น แต่หมายความว่ารวมไปถึงบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร และรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วย

การมีรัฐธรรมนูญฉบับปี พุทธศักราช 2540 นับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นกรอบที่ดีเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองและปฏิรูปการบริหารราชการไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบัญญัติที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะยิ่งมีคุณภาพและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นหากทุกฝ่ายได้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปประมาณ 5 - 8 ปี เนื่องจากกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายบางส่วนยังตราไม่แล้วเสร็จ อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย สำหรับช่วงแรกของการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เปรียบเสมือนเป็นช่วงรอยต่อหรือช่วงการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมไประบบใหม่ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องพบกับอุปสรรคหรือแรงต่อต้านไม่มากนักน้อยจากกลุ่มบุคคลผู้เสียประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการประจำ ในเวลาเดียวกันควรมีการปฏิรูปจิตสำนึกของประชาชนในชาติพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นแรงเสริมให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบังเกิดผลในทางปฏิบัติ

เหตุการณ์ปัจจุบันของการเมืองไทย³⁸

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2541 จนครบวาระ 4 ปี จึงลงรับสมัครเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ด้วยคะแนนเสียง 377 เสียง สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ แต่บริหารงานอยู่ได้ไม่นาน ในวันศุกร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 จึงเกิดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของการเมืองไทยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ผู้เป็นหัวหน้าพรรครัฐบาลพรรคเดียว ครองเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ประกาศยุบสภาตามด้วยเสียงวิจารณ์ถึงความชอบด้วยกฎหมาย ความเหมาะสม และความชอบธรรมของการยุบสภา จากบรรดานักวิชาการและนักการเมืองทั้งหลาย และกำหนดร่วมกับคณะกรรมการเลือกตั้งให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 การยุบสภา

³⁸อ้างอิงไว้ก่อนแล้ว

ครั้งนี้นับเป็นครั้งที่ 12 นับตั้งแต่ครั้งแรกเมื่อปี 2476 สมัยพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 สมัยนายชวน หลีกภัย จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมามีการใช้การยุบสภาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางตันของการเมือง (Political Deadlock) เช่น สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีมีการยุบสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2536 สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงพฤษภาทมิฬ และมีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะกิจภายหลังการลาออกของพลเอกสุจินดา คราประยูร การยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้นกระทำโดยพระราชกฤษฎีกา และเมื่อมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วจึงมีผลกับการยุบสภาทันที มีข้อสังเกตว่า การยุบสภาจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

ลำดับการยุบสภาหลังใช้รัฐธรรมนูญปี 2540

นายกรัฐมนตรี	ปีที่ดำรงตำแหน่ง	วันเดือนปี	เหตุผล
1. นายชวน หลีกภัย	สมัย 23 ก.ย. 2535 - 12 ก.ค.2538	ยุบสภา 19 พ.ค.2538 ครบวาระ 9 พ.ย.2543	ปัญหา ส.ป.ก.4-01
2. นายบรรหาร ศิลปอาชา	13 ก.ค.2538 - 24 พ.ย.2539	ยุบสภา 27 ก.ย.2539	พรรคร่วมรัฐบาล กอดันให้ลาออก
3. พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ	25 พ.ย.2539 -	ลาออก 6 พ.ย.2540	วิกฤตเศรษฐกิจ
4. พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	สมัยที่ 1 9 ก.พ.2544 - 9 มี.ค.2548 สมัยที่ 2 9 มี.ค.2548 - 24 ก.พ.2549	ครบวาระ 4 ปี 5 ม.ค. 2548 ยุบสภา 24 ก.พ.2549	วิกฤตจริยธรรม

การยุบสภาของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ครั้งนี้มีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความปั่นป่วนอย่างรุนแรงจากเหตุการณ์ที่บริษัทชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ตระกูลชินวัตร ประกาศขายหุ้นทั้งหมดให้แก่กองทุนเทมาเส็กของสิงคโปร์ จำนวน 73,000 ล้านบาท เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2549 โดยไม่ต้องเสียภาษี กลุ่มนักวิชาการชนชั้นกลางต่างแสดงปฏิกิริยาไม่พอใจ

ออกมาแถลงการณ์โจมตีโดยชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไร้จริยธรรม ขาดความชอบธรรมในการบริหารประเทศอีกต่อไป ความเชื่อมั่นและเสถียรภาพของรัฐบาลเสื่อมถอยอย่างเห็นได้ชัดจน และมีการชุมนุมกันหลายครั้ง เพื่อต้องการให้นายกรัฐมนตรีลาออก มีการชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่ 4, 11, 26 กุมภาพันธ์ 2549 และวันที่ 5 และ 14 มีนาคม 2549 ซึ่งชุมนุมอย่างต่อเนื่อง ชี้ให้เห็นความตื่นตัวทางการเมืองของสังคมไทย

การชุมนุมประท้วงการเมืองครั้งนี้ เป็นไปอย่างสันติไม่มีความรุนแรง นับเป็นความก้าวหน้าของประชาธิปไตย

แม้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะฝ่าทางตันด้วยการยุบสภาขึ้นอำนาจให้กับประชาชน และกำหนดการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 เมษายน 2549 และประกาศที่จะให้มีการปฏิรูปทางการเมือง กระแสการกดดันของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จะให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งมีมากขึ้น

การกำหนดให้มีการเลือกตั้ง 2 เมษายน 2549 กลายเป็นปัญหาของพรรคการเมือง เพราะพรรคร่วมฝ่ายค้าน 3 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน กลับบอยคอตไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง พรรคที่เข้ารับการสมัครกลายเป็นพรรคเล็กๆ ซึ่งข้อมูลจำนวนพรรคการเมืองที่ยังคงดำเนินการอยู่ ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง มีจำนวน 30 พรรค และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งปรากฏว่าผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร จนทำให้บางเขตการเลือกตั้งเหลือผู้สมัครจำนวนเพียงคนเดียว แต่ กกต. ได้เคยจัดให้มีการเลือกตั้งในเขตที่มีผู้สมัครรายเดียวมาแล้ว เช่น การเลือกตั้งซ่อม ส.ส.สตูล เขต 2 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2548 และผู้สมัครได้คะแนนเสียง 46,296 คะแนน จากผู้มีสิทธิ 90,000 คน และ กกต. รับรองการเลือกตั้งให้เป็น ส.ส. เพราะคะแนนเกินร้อยละ 20 ตามที่กฎหมายกำหนด

จึงอาจกล่าวได้ว่า การมีรัฐบาลที่เข้มแข็งเกินไปคงไม่ใช่สิ่งที่ดีนัก หากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง หรือขาดสถาบันที่ไม่มีโอกาสตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อย่างเต็มที่ แต่สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนไปด้วยความตื่นตัวของ "ภาคประชาชน" ดังเช่นคำกล่าวของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2549, 2) ที่ว่า "ปกติสังคมไทยค่อนข้างเฉยเมยต่อการเรียนรู้ แต่ขณะนี้ไปที่ไหนก็มีแต่คนพูดเรื่องศีลธรรมจริยธรรมเต็มไปหมด เมื่อก่อนพระก็สอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แต่สังคมไทยไม่ค่อยตื่นตัว ปัญหาเรื่อง

ผู้ปกครองทำผิดศีลธรรม ซึ่งบางคนก็ว่าขาดศัพทพิชราชธรรม หรือธรรมของผู้ปกครองทุกข้อ จึงมีความตื่นตัวเรื่องศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมกันมาก นอกจากนั้นมีการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย เรื่องรัฐธรรมนูญ เรื่องคอร์รัปชัน ที่สำคัญคนไทยได้เรียนรู้ว่าอำนาจแก้ปัญหาไม่ได้

อย่างไรก็ตาม หลังจากศาลปกครองตัดสินให้การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นโมฆะ ประกอบกับศาลตัดสินจำคุกคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้การเมืองไทยถึงทางตัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนในเมืองไทย คือ ความคิดทางการเมืองแบ่งออกเป็นสองขั้วอย่างชัดเจน ฝ่ายหนึ่งคือพวกทักษิณ และอีกฝ่ายหนึ่งคือ พวกไม่เอาทักษิณ นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ทำที่ของทั้งสองฝ่ายไม่มีทางยุติ จนทำให้เกิดการยึดอำนาจขึ้นโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มี พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งยังอยู่ระหว่างการเดินทางไปฟานักที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เข้ามาเมืองไทยไม่ได้ การยึดอำนาจดังกล่าวคณะรัฐประหารประกาศว่ารัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ยังไม่เป็นประชาธิปไตย เหตุที่คลบ.ยึดอำนาจเพราะต้องการให้ประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์แบบ แต่ที่จริงแล้วสิ่งนี้คือ "วาทกรรมทางการเมือง" เพราะการยึดอำนาจโดยมีโครงสร้างอำนาจเหมือนเดิม แต่การรัฐประหารครั้งนี้ได้รับการตอบรับจากประชาชนมากและมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรีที่ประชาชนรู้ว่าเป็นการรักษาการณ์ เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งและร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญปี 2550 เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงคะแนนประชานิยาม

ในรัฐบาลของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหลายชุด เพื่อตรวจสอบการทุจริตในรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ และมีคำสั่งจากศาลรัฐธรรมนูญให้มีการยุบพรรคการเมือง คือ พรรคไทยรักไทย และห้ามบุคคลทางการเมืองของพรรครวม 111 คน เคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี สมาชิกพรรคไทยรักไทยอีกส่วนหนึ่งร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ในนาม "พรรคพลังประชาชน" เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และพร้อมกับการลงสมัครรับเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม 2550

ในที่สุด พรรคพลังประชาชน โดยการนำของนายสมัคร สุนทรเวช ได้รับชัยชนะ นายสมัคร สุนทรเวช ถ้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 25 ของประเทศไทย

ในรัฐบาลนายสมักร สุนทรเวช มีการประท้วงอย่างรุนแรงของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอีกครั้ง โดยมี พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นแกนนำกระทำการปิดถนนราชดำเนิน ตรงช่วงสะพานมัฆวานรังสรรค์ประท้วงเป็นเวลาหลายเดือน ในวันศุกร์ที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เคลื่อนขบวนไปปิดล้อมทำเนียบรัฐบาล และบุกเข้าไปในสถานีวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในวันที่ 26 สิงหาคม 2551 รัฐบาลไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะกลัวว่าจะเกิดการนองเลือด นำไปสู่การรัฐประหารอีกครั้ง และในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2551 นายสมักร สุนทรเวช ถูกร้องเรียนกรณีรับเป็นพิธีกรรายการทำอาหาร และถูกศาลสั่งว่ามีความผิดจริงในข้อหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประพฤติมิชอบ ต้องถูกให้ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามกฎหมายทันที และมีการเลือกนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 26 ของประเทศไทย นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ถือเป็นนายกรัฐมนตรีไทยคนแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่ไม่มีทำเนียบรัฐบาลให้นั่งทำงาน เพราะถูกฝ่ายกลุ่มพันธมิตรฯ ยึดไว้ และเกิดเหตุการณ์ประท้วงอย่างรุนแรงต่อเนื่อง จนเกิดเหตุการณ์สลายการชุมนุมหน้าอาคารรัฐสภาในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเริ่มปิดล้อมอาคารรัฐสภาในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2551 เพื่อกดดันไม่ให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อที่ประชุมรัฐสภา

เหตุการณ์ 7 ตุลาคม 2551 สืบเนื่องจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ปิดล้อมอาคารรัฐสภา และได้เข้าไปตัดน้ำตัดไฟอาคารรัฐสภา ตำรวจได้ระดมยิงแก๊สน้ำตาเข้าใส่ผู้ชุมนุม เหตุการณ์ครั้งนี้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต แต่เหตุการณ์ยังไม่ยุติแต่อย่างใด

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็เกิดปรากฏการณ์ตอบโต้จากกลุ่มผู้ไม่หวังดี เช่น การขว้างระเบิด เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ตำรวจออกแถลงการณ์และเคลื่อนพลออกจากทำเนียบรัฐบาล เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2551 ไปชุมนุมที่หน้ารัฐสภากดดันไม่ให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และใช้ฝูงชนปิดล้อมหน่วยงานสำคัญ เช่น กระทรวงการคลัง จากนั้นเคลื่อนพลไปที่สนามบินดอนเมืองที่รัฐบาลใช้เป็นทำเนียบชั่วคราว

ในช่วงเช้าวันที่ 25 พฤศจิกายน 2551 ได้เคลื่อนพลปิดล้อมสนามบินดอนเมือง และส่วนหนึ่งมีการเคลื่อนพลไปปิดสนามบินสุวรรณภูมิ นายสนธิ ลิ้มทองกุล แกนนำพันธมิตรฯ ขึ้นเวทีปราศรัยและอ่านแถลงการณ์ยื่นคำขาดให้นายกฯ ลาออกทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข

การปิดสนามบินสนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่มพันธมิตรฯ นอกจากจะสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลของนายสมชายแล้ว ยังได้สร้างความเสียหายให้กับประเทศอีกด้วย

เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยต้องจารึกไว้อีกครั้ง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคภูมิใจไทย กรณีฟ้องร้องประเด็นการเลือกตั้ง เมื่อ 23 ธันวาคม 2550 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์ 9 ต่อ 0 ให้ยุบพรรคพลังประชาชน และตัดสิทธิทางการเมืองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค 5 ปี ทำให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ในฐานะหัวหน้าพรรคพลังประชาชนต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

การตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญกลายเป็นประเด็นการคลี่คลายทางการเมืองทันที เพราะรัฐบาลของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ที่ถูกกลุ่มพันธมิตรฯ ขับไล่อยู่สิ้นสภาพทันที และกลุ่มพันธมิตรฯ ประกาศสลายการชุมนุมที่ยาวนาน 193 วันลง เหลือไว้แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสถานที่ เช่น ทำเนียบรัฐบาล อาคารรัฐสภา กระทรวงการคลัง สนามบินดอนเมือง และสนามบินสุวรรณภูมิ ที่รอการซ่อมแซมและแก้ไข

หลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรค 3 พรรคไปแล้ว การเมืองไทยก็ตกอยู่ในสภาพเป็นสุญญากาศ เพราะไม่มีนายกรัฐมนตรี และคงเหลือแต่คณะรัฐมนตรีที่ไม่ถูกเพิกถอนสิทธิจากกรณียุบ 3 พรรคทำงานรักษาการณ์

ต่อมามีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการจับขั้วรัฐบาลใหม่ทั้งพรรคเพื่อไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ได้แย่งกันจัดตั้งรัฐบาล พรรคเพื่อไทยร่วมกับพรรคการเมืองอื่นๆ ชู พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก หัวหน้าพรรคเพื่อแผ่นดินเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อนเนวินเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ชนะโหวตได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 ของประเทศไทย เมื่อ 15 ธันวาคม 2551 ท่ามกลางการต่อต้านของกลุ่มคนเสื้อแดงหรือกลุ่ม นปช. ชื่อเต็มๆ คือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ ซึ่งเป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีที่เดินทางหลบหนีคดีไปอยู่ต่างประเทศ

กลุ่ม นปช. ได้มีการชุมนุมมาเป็นระยะ มีประชาชนสวมใส่เสื้อแดงมาร่วมชุมนุมอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาของการปราศรัยไม่ยอมรับการทำงานที่มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากการได้มาซึ่งอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย เพราะพรรคประชาธิปัตย์ไม่ใช่พรรคที่มีเสียงข้างมาก แต่ได้รับการสนับสนุน

จากกองทัพและข้าราชการประจำ ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจการตัดสินใจของประชาชน การชุมนุมได้ขยายลุกลามไปทั่วกรุงเทพฯ รัฐบาลเริ่มนำกำลังทหารออกมาเคลื่อนไหวเพื่อรักษาความสงบ ทำให้มีการปะทะกันของกลุ่มผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารบ่อยครั้งที่กรุงเทพฯ แต่แล้วจุดเปลี่ยนก็มาถึงเพราะประชาชนจำนวนมากเริ่มออกมาต่อต้านกลุ่มคนเสื้อแดง จนเกิดการปะทะกันเป็น “เมฆาเดือด” อย่างไรก็ตามด้วยเงื่อนไขหลายประการ ทำให้แกนนำเสื้อแดงประกาศยุติการชุมนุมในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2252 แกนนำบางคนมอบตัวกับทางราชการ

เหตุการณ์บ้านเมืองในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยังอยู่ในช่วงสถานการณ์ปกติ ไม่มีควมวุ่นวายแต่ยังมีการไล่ล่านำตัวอดีตนายกฯ ทักษิณ กลับมาดำเนินคดี แต่ในเวลาต่อมากระบวนการชี้ชะตาการเมืองไทยครั้งสำคัญคือคดียึดทรัพย์อดีตนายกฯ ทักษิณ ชินวัตร ที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ท่ามกลางการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดงที่เริ่มดำเนินการทางการเมืองมากขึ้นไปจนถึงการต่อสู้ทางกฎหมายทุกรูปแบบที่จะให้อดีตนายกฯ พ้นจากการถูกยึดทรัพย์ และคิดความกว่า 20 คดีที่ติดตัวอยู่

ในที่สุดองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินคดียึดทรัพย์ที่เป็นคดีประวัติศาสตร์ให้อายัดเงินของอดีตนายกฯ ทักษิณ ชินวัตร เป็นจำนวนถึง 76,621 ล้านบาท หลังจากนั้นเป็นต้นมา กลุ่มคนเสื้อแดงได้ประกาศสงครามขึ้นแตกหัก และนัดการชุมนุมใหญ่ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553

แต่แล้วในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2553 ฝ่ายรัฐบาลเริ่มดำเนินการขอพื้นที่การชุมนุมคืนในหลายพื้นที่ จึงได้เกิดการปะทะกันหลายจุดที่รุนแรงที่สุดก็คือบนถนนราชดำเนินที่สี่แยกคอกวัว สะพานผ่านฟ้า การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงได้รับการต่อต้านจากคนในพื้นที่และผู้ที่ไม่เห็นด้วย จึงเกิดการรวมตัวกันของประชาชนหรือ “กลุ่มคนเสื้อหลากสี” ขึ้น

ในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงเปิดเผยความสามัคคีของคนในชาติ หรือ “โรคแม่ป 5 ข้อ”

รัฐบาลพยายามเจรจาในทางลับและหาวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองสงบ จนมาถึงวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 รัฐบาลได้ใช้วิธีกดดันผู้ชุมนุมด้วยการตัดน้ำ ตัดไฟ และสัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้ตัดสัญญาณโทรทัศน์สดของของกลุ่มคนเสื้อแดงมาแล้ว ต่อมารัฐบาลประกาศล้อมกลุ่มคนเสื้อแดง นอกจากมีการตัดสิ่งสาธารณูปโภคทั้งหมด ยังตั้งด่านสกัดไม่ให้คนเข้าไปชุมนุมเพิ่ม ทำให้เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรง มีการกระจ่ายการชุมนุมกลุ่มย่อย และกลายเป็นสงครามกลางเมือง ที่กำลังปะทุความรุนแรงขึ้นอยู่ทุกขณะ

ฝ่ายรัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอ.ฉ.) เพื่อเข้ามา
แก้ไขปัญหาต่างๆ ออกคำสั่งห้ามบุคคลและนิติบุคคลทำธุรกรรมทางการเงินที่เชื่อว่ามีส่วน
รู้เห็นกับการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง

ความรุนแรงของการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น ทำให้คนหลายคนที่มีความห่วงใยเริ่ม
ออกมาเคลื่อนไหวขอร้องให้ทั้งสองฝ่ายหยุดยิง และหันมาเจรจาเพื่อแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
กลุ่มคนเสื้อแดงได้ร้องขอให้องค์การสหประชาชาติเข้ามาเป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่าง
กลุ่มคนเสื้อแดงกับรัฐบาล ในที่สุดรัฐบาลกำหนดขีดเส้นตายให้กลุ่มคนเสื้อแดงออกจากพื้นที่
ในวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 แต่ไม่เป็นผล ทำให้รัฐบาลเริ่มปฏิบัติการสลายการชุมนุม
ที่เรียกว่า "ปฏิบัติการกระชับวงล้อม" โดยเริ่มบุกยึดพื้นที่คืบจากกลุ่มคนเสื้อแดงมีการปะทะ
กันรุนแรงหลายจุด รัฐบาลใช้การแถลงข่าวผ่านโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ ให้ประชาชนได้
รับทราบการดำเนินการของรัฐบาลในขณะที่กลุ่มคนเสื้อแดงไม่มีสื่อใดๆ ตอบโต้การกระทำ
ของรัฐบาล ประกอบกับเหตุการณ์ต่างๆ เริ่มบานปลาย เพราะมีการวางเพลิงกระจายไปทั่ว
กรุงเทพฯ เช่น โรงหนังสยาม ห้างเซ็นทรัลเวิลด์ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นต้น
และที่ต่างจังหวัดได้มีการบุกเผาศาลากลางจังหวัด ที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอุดรธานี
ทำให้ธุรกิจของประเทศชาติเสียหายอีกครั้งหนึ่ง (ก่อนหน้านี้เคยเกิดเหตุการณ์ปิดล้อม
สนามบินสุวรรณภูมิของกลุ่มพันธมิตรฯ มาแล้ว) ทำให้รัฐบาลต้องประกาศสถานการณ์ภาวะ
ฉุกเฉิน

แกนนำกลุ่ม นปช. หรือกลุ่มคนเสื้อแดงได้เดินทางเข้ามอบตัว หลังจากนั้น เวที
ประกาศยุติการชุมนุม เพราะเหตุการณ์โศกเศร้าที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ทำให้ฝ่ายกลุ่มคนเสื้อแดง
บาดเจ็บและล้มตายไปเป็นจำนวนมาก จนถึงขณะนี้การสอบสวนยังไม่ยุติว่าใครเป็นคนสังเวย
ทำให้มีความเชื่อว่า สงครามที่มีประชาชนความคิดแตกแยกกันคงไม่มีทางหมดสิ้นไปจาก
เมืองไทย ตราบใดที่คนไทยยังไม่รู้จักคำว่า "ประชาธิปไตย" และตราบใดที่ประชาชนทั้งแผ่นดิน
ยังไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม คำว่า "สองมาตรฐาน" ยังอยู่ในใจประชาชน

ในขณะเดียวกัน ตราบใดที่ "ผู้นำ" ยังเสพติดอำนาจ ยอมให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน
ทำลายคุณธรรมในระบบราชการเพื่อแลกกับเสถียรภาพของตนเอง การพัฒนาการเมืองคง
เป็นไปไม่ได้ยาก

บทสรุป มีทั้งความเหมือนและความต่างระหว่างสถานการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 กับสถานการณ์ล้อมปราบและสลายการชุมนุมเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553

ต่างตรงที่วันที่ 19 กันยายน 2549 เป็นการรัฐประหาร

ต่างตรงที่วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 เป็นการล้อมปราบเพื่อสลายการชุมนุมโดยอาศัย พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ต่างตรงที่วันที่ 19 กันยายน 2549 ไม่มีคนตายและบาดเจ็บ

ต่างตรงที่วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 มีคนตายและบาดเจ็บ

ต่างตรงที่วันที่ 19 กันยายน 2549 คือการโค่นรัฐบาล ต่างตรงที่วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 มิได้เป็นการโค่นรัฐบาล

ฉะนั้น ความเหมือนยังอยู่ที่เป้าหมายในการโค่นยังเป็น พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ความน่าสนใจเป็นอย่างมากก็คือ สถานการณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 เป็นความต่อเนื่องจากสถานการณ์วันที่ 19 กันยายน 2549

เพียงแต่เมื่อกระทำแล้วบุคคลที่เข้ามาสนองรับมีความแตกต่างกัน

นั่นก็คือ หลังสถานการณ์วันที่ 19 กันยายน 2549 นายกรัฐมนตรีเป็น พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ และประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็น น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็น นายมีชัย ฤชุพันธุ์

นั่นก็คือ หลังสถานการณ์วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 นายกรัฐมนตรียังเป็นนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เหมือนเดิม

เพียงแต่คนที่มืบทบาทในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็น นายสมบัติ ธำรงธัญวงศ์

เพียงแต่คนที่มืบทบาทในการจัดตั้งและขับเคลื่อนสมัชชาประชาชนเพื่อการปฏิรูปเป็น น.พ.ประเวศ วะสี

เพียงแต่คนที่มืบทบาทในการจัดตั้งและขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเป็น นายอานันท์ ปันยารชุน

ฉะนั้น บุคคลที่มีบทบาทเป็นเสาหลักยังเป็นผู้บัญชาการทหารบกเหมือนเดิม

เพียงแต่เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 เป็น พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน

เพียงแต่เมื่อ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 เป็น พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา

เพียงแต่เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 อำนาจมาจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เพียงแต่เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 อำนาจในการปฏิรูปมาจาก พ.ร.ก.การบริหาร
ราชการในสถานการณฉุกเฉิน
เป็นการปฏิรูปภายใต้ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณฉุกเฉิน
(มติชน สุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1561 หน้า 8 ก.ค.53)

คำถามท้ายบท

1. การพัฒนาการเมือง คืออะไร
2. การปฏิรูปการเมือง คืออะไร
3. การพัฒนาการเมืองแตกต่างกับการปฏิรูปการเมืองอย่างไร
4. ปัญหาของการเมืองมีอะไรบ้าง
5. นักศึกษามีความเข้าใจถึงเหตุการณ์ใดที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเมืองไทยมากที่สุด เพราะเหตุใด จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
6. "เหตุการณ์ปัจจุบันการเมืองไทย" แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเมืองไทยหรือไม่อย่างไร